

ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ ЗАПОРІЖЖЯ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

Запоріжжя є великим індустриальним центром з концентрацією промислових забруднювачів атмосферного повітря – металургійних, машинобудівних та коксохімічних виробництв та енергетики.

В Запоріжжі паралельно діють державна та громадська системи моніторингу стану атмосферного повітря. Державна система гідрометеорологічного спостереження відбирає проби атмосферного повітря на стаціонарних постах з періодичністю 3–4 разів на добу 6 днів на тиждень. Громадська система моніторингу доповнює державну та має достатньо широке охоплення за територією. Також громадська система моніторингу надає оперативну інформацію про стан повітря, тоді як для гідрометеорологічної мережі України наявна практика надавати піврічні та річні звіти (властива, зокрема і для м. Запоріжжя). Мережа станцій EcoCity надає дані про мікроклімат, про кількість пилу у повітрі (зокрема, дрібнодисперсного пилу PM 2,5 та PM 10, який Всесвітня організація охорони здоров'я вважає найбільш небезпечними), хімічну та радіаційну загрози [1]. В Запоріжжі встановлено 22 станцій EcoCity, *кожна з яких працює 24/7*. В залежності від стану повітря, громадянам надаються відповідні рекомендації — наприклад, не перебувати довго на відкритому повітрі, утриматися від тривалих прогулянок чи занять спортом на вулиці.

Відсоток нестандартних проб, які свідчать про забруднення атмосферного повітря в місті в середньому складає 17%; влітку 2023 року цей показник доходив до 40% через особливості метеорологічних умов розсіювання забруднювальних речовин [2]. Зокрема по районах міста: Заводський район – близько 75% нестандартних проб, Шевченківський район - 56%, у Вознесенівський район - 36%, Дніпровський район – 23%, Олександрівський район - 30%, Комунарський район – близько 12% нестандартних проб; Хортицький район – відхилення від нормативів не реєструвалося. Основними речовинами, за якими було зафіксовано забруднення, є сірковуглець – (близько 43%), сірководень (24%), аміак (4%), формальдегід (11%), озон середньодобовий (55%), фенол (20%) і пил загальний (4%). З боку громадських організацій наголошується на наявності у великих концентраціях в повітрі Запоріжжі *вуглеводнів нафти, миш'яку, хрому, ДДТ* [3].

Зв'язок якості повітря та стану здоров'я людей підкреслюють і наукові дослідження. В роботі [4] проаналізовано індекс здоров'я за якістю повітря AQHI, який має вимір від 1 до 10+ та вказує на рівень ризику для здоров'я – низький, середній, високий, дуже високий. В залежності від показника ризику та індексу здоров'я за якістю повітря надаються рекомендації для людей з категорії ризику, а також загального населення: наприклад, зменшити або перепланувати напружену діяльність на відкритому повітрі, якщо людина відчуває кашель і біль у горлі. Авторами [4] було розраховано сумарний показник забруднення атмосферного повітря Запоріжжя на основі даних Запорізького обласного лабораторного центру МОЗ України щодо концентрації двооксиду азоту, формальдегіду та фенолу — 4,3 (середній ризик для здоров'я).

Додаткові виклики для прифронтового міста обумовлюються активними бойовими діями. Воєнні дії обумовлюють загрозу хімічного або радіаційного забруднення, що пов'язано з АЕС та хімічно небезпечними підприємствами на території України.

Список використаних джерел

1. Повітря під час війни. Heinrich Boll Stiftung. Чому важливо моніторити забруднення та розповідати про це. URL: <https://ua.boell.org/uk/2022/11/16/povitrya-pid-chas-viyny-chomu-vazhlyvo-monitoryty-zabrudnennya-ta-rozpozvidaty-pro-tse> (дата звернення 10.11.2023)
2. У Запоріжжі на 17% зросло забруднення атмосферного повітря: чому це відбувається і як вирішити проблему. URL: <https://www.061.ua/news/3673484/u-zaporizzi-na-17-zroslo-zabrudnenna-atmosferного-povitра-comu-ce-vidbuvaetsa-i-ak-virisiti-problemu> (дата звернення 10.11.2023).
3. Круглий стіл “Що по повітря?” у Запоріжжі 24/10/23. URL: <https://cleanair.org.ua/event/krygluy-stil-zaporizhzhya/> (дата звернення 10.11.2023).
4. Лазуткін М. І., Журавель С. М., Журавель М. О., Каплуновська А. М. Оцінки екосистеми в найбільш забруднених регіонах України та прогнозування стану довкілля / М. І. Лазуткін, С. М. Журавель, М. О. Журавель, А. М. Каплуновська. // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 1 (349), Ч II, 2022. – С. 129-139.